

ДО 30-РІЧЧЯ ЗАСНУВАННЯ СОЮЗУ УКРАЇНЦІВ РУМУНІЇ!

ВІЛЬНЕ СЛОВО

XXX-ий РІК НОВОГО ВИДАННЯ /Н-р 23-24/ ГРУДЕНЬ 2019 р./ ГАЗЕТА ЗАСНОВАНА 1949 р.

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

Дорогі українці!

У цей період року, сповнений релігійних смислів, традицій та звичаїв, приурочених до прославлення Народження Спасителя, ми зобов'язані в першу чергу перед власною совістю підсумувати свої думки та вчинки, задуматися над цінностями, які ми хочемо передати майбутнім поколінням, розуміючи, що лише завдяки злагоді, єдності та взаємоповазі ми зможемо зміцнити нашу спільноту відповідальних та працьовитих українців. Тепер, можливо, як ніколи, нам слід зрозуміти суть єдності, яка останнім часом зазнала важких випробовувань, усвідомити, що лише об'єднані в думках і справах ми зможемо подолати перешкоди, що мають на меті дестабілізацію того, що діє бездоганно і має позитивні результати, продовжувати та розвивати проекти на благо нашої громади, керуючись, як і досі, мудрими, міцними моральними принципами та цінностями.

Рік, що закінчується, хай стане ще одним наріжним каменем для укріплення нашої національної та релігійної ідентичності, для духовного та емоційного збагачення, щоб мати силу вступити з упевненістю та сподіваннями у наступний рік.

Дорогі українці, бажаю вам, щоб зимові свята наповняли ваші душі вірою, любов'ю і толерантністю до ближніх, а Новий рік хай принесе вам здоров'я, процвітання та здійснення всіх мрій.

Різдво — на славу Господню!
З Новим щасливим роком!

Голова СУР,
Депутат
Микола-Мирослав ПЕТРЕЦЬКИЙ

У номері:

- У Бухаресті – на пам'ять Голодомору ➤ стор. 2
- Штрихи психології художнього критика ➤ стор. 3
- Яська філія СУР обрала новий провід ➤ стор. 4
- «Там, де той дощик, вечір убито...» ➤ стор. 5
- Український фільм «Заборонений» у Ясах ➤ стор. 6
- Етапи міграції українців до Банату ➤ стор. 7
- Дитяча поетична збірка Ірини Мойсей ➤ стор. 8
- Свято Довженка у м. Клуж-Напоці ➤ стор. 9
- Різдво в с. Бистрий Марамороського повіту ➤ стор. 10
- «Одеса-мама» – повість на тему Голодомору ➤ стор. 11
- Українська колядка в селі Балківці ➤ стор. 12
- Звернення чеських українців до «ВС» ➤ стор. 13
- Найближчий до Бога Святий Миколай ➤ стор. 14
- Звідки пішла традиція наряджати ялинку ➤ стор. 15
- Яси – місто етнічної культурної різновидності ➤ стор. 16

У Бухаресті вшанували пам'ять жертв Голодомору

Бухарестська філія Союзу українців Румунії, спільно з Посольством України в Румунії, провела 22 листопада 2019 року у приміщенні Бухарестської сурівської організації захід, приурочений до 86-х роковин Голодомору, однієї з найбільш трагічних сторінок в історії українського народу. Жалобний захід розпочався поминальною молитвою, під час якої були запалені свічки та вшановано пам'ять мільйонів невинних жертв Голодомору українського народу в 1932-1933 рр., яку відслужив отець Корнелій Ірод, та хвилиною мовчання.

До присутніх звернулися перший

заступник голови СУР Богдан Мойсей, голова Бухарестської філії СУР Михайло Трайста та радник-посланник Посольства України в Румунії Євген Левицький. Вони закликали присутніх, щоб кожного року в четверту суботу листопада запалити свічку для вшанування пам'яті жертв Голодомору.

Голова Яської філії Союзу українців Румунії Віктор Григорчук також взяв участь у жалобному заході на запрошення Бухарестської філії СУР. Він представив цікаву доповідь на тему Голодомору.

У рамках заходу були представлені короткометражний фільм «Голодомор 1932-1933. Повернення до історії Тетіївщини», фото-документальна виставка, присвячена вшануванню жертв Голодомору та продек-

ламовані тематичні вірші. У неділю, 24 листопада 2019 року, в Українській православної церкві міста Бухарест відбулася панахида за жертвами Голодомору 1932-1933 років, яку відправив отець Дмитро Колотило.

Христина ШТИРБЕЦЬ

СКУ знову підкреслює, що Росія повинна бути примушена припинити збройну агресію проти України

Напередодні зустрічі очільників України, Німеччини, Франції та Росії 9 грудня в Парижі для переговорів у «нормандському форматі» Світовий Конгрес українців (СКУ) знов підкреслює позицію, що Росія повинна бути примушена припинити збройну агресію проти України. Вже більше 5 років Росія та її найманці ведуть криваву війну проти України, здійснивши вторгнення та окупацію частини Донбасу на сході України. Війна Росії проти України вже призвела до понад 13.000 вбитих, понад 30.000 поранених та понад півтора

мільйона внутрішньо переміщених осіб і триває до сьогодні.

СКУ закликає Німеччину, Францію, Україну та її союзників дотримуватись чіткої та однозначної позиції про те, що:

1) жодні вибори не можуть відбуватися на окупованих Росією територіях Донецької та Луганської областей до тих пір, поки всі російські війська, найманці, зброя та матеріальні засоби не будуть виведені з української території, поки Україна не поверне повний контроль української сторони на українсько-російському кордоні, поки не пройде достатній період нормалізації для відтворення демократичних інститутів, та поки вимушені переселенці з Донбасу не зможуть мирно повернутися до своїх домівок.

2) визначений Конституцією України стратегічний курс України щодо євроатлантичної інтеграції та НАТО є незворотним та незмінним.

3) міжнародні санкції проти Росії повинні бути посилені та розширені, поки Росія не деокупує суверенну українську територію Криму та частини Донецької та Луганської областей.

4) не може бути жодних прямих переговорів з лідерами підконтрольних Росії терористичних організацій, так званих Донецької та Луганської Народних Республік («ДНР» та «ЛНР»).

5) Росія повинна нести повну відповідальність за відбудову розбитої війною України та виплату репарацій всім постраждалим від війни проти України та від збиття малайзійського літака рейсу MH17.

Будь-які поступки щодо цих «червоних ліній» пошкодять суверенності української держави, безпеці в Європі та призведуть до розбрату всередині країни – чого й добивається Росія. Формула «миру будь-якою ціною» легітимізує сили закордонної окупації в Україні, створить тривалий розкол у країні, та відірве Україну зі шляху євроатлантичної інтеграції.

«Ми глибоко стурбовані тим, що переговори «нормандського формату» в Парижі можуть бути скеровані своєкорисливими інтересами різних сторін. Отже, ми закликаємо до того, щоб переговори щодо миру в Україні відбувалися прозоро та за участі всіх сторін, що дозволить Україні захистити інтереси своєї держави та народу», – зазначив Президент СКУ Павло Грод. «Ми закликаємо лідерів «нормандської четвірки» створити чітку дорожню карту та часові рамки для відновлення миру та понесення Росією відповідальності за відбудову зруйнованого війною регіону та виплату репарацій сотням тисяч українців, які постраждали від безглуздої російської війни проти України».

Посольство України в Румунії**Офіційний візит Начальника Генерального штабу –
Головнокомандувача Збройних Сил України до Румунії**

30 листопада – 1 грудня 2019 року відбувся офіційний візит делегації Збройних Сил України на чолі з начальником Генерального штабу – Головнокомандувачем Збройних Сил України генерал-лейтенантом Русланом Хомчаком до Румунії.

У Бухаресті генерал-лейтенант Руслан

Хомчак зустрівся з Міністром оборони Румунії Ніколае-Іонелом Чуке та з начальником Генерального Штабу Оборони Збройних Сил Румунії генерал-лейтенантом Даніелем Петреску.

В ході офіційних зустрічей були обговорені актуальні питання продовження стратегічного діалогу щодо безпекової ситуації в Чорноморському регіоні, обміну досвідом з реформування й розвитку збройних сил та визначено пріоритетні напрямки військового співробітництва двох країн.

1 грудня 2019 року в Бухаресті українська делегація взяла участь у святкових заходах та військовому параді з нагоди Національного дня Румунії, а також в офіційній церемонії, в ході якої Президент Румунії Клаус Йоганніс представив особовому складу новопризначеного началь-

ника Генерального Штабу Оборони Збройних Сил Румунії генерал-лейтенанта Даніеля Петреску.

Візит до Румунії став першим візитом начальника Генерального штабу – Головнокомандувача Збройних Сил України генерал-лейтенанта Руслана Хомчака за кордон на двосторонньому рівні.

Штрихи психології художнього критика

Критика художня, від грецького – мистецтво судити, – спосіб розвитку естетичної діяльності, ідейно-естетичний аналіз явищ мистецтва, оцінка позитивних якостей та недоліків художніх творів, або певних напрямів у мистецтві, сукупність прийомів, що поєднують у собі всі мовні засоби, які вживаються у мистецтві для виразу специфічної особливості мистецтва як естетичної діяльності, що відрізняє його від інших форм відображення та перетворення дійсності й виявляється насамперед у специфіці образу художнього.

Художній критик має чітко виражені своєрідні риси особливості мислити, усвідомлювати творчий процес митця, намагатися зрозуміти, міркувати, припускати, роздумувати над художнім твором. Типовою рисою для художнього критика є здатність критичного ставлення, вимогливості, аналізу і оцінки вартості літературних та мистецьких творів. Він аналізує і оцінює літературні, мистецькі твори шляхом розчленування їх на складові частини, ставлячи до них певні вимоги, не задовольняючись будь-чим.

Правильно оцінювати, визначати вартість літературних і мистецьких творів можливо тільки на основі методології, як сукупність прийомів і правил дослідження, що їх застосовують у мистецтві, в науці і в науково-технічній творчості.

Наприклад, критики часто вказують на основну хибу методології: відрив форми від змісту, переважання першої над другим, внаслідок чого принципи, роздуми, визначення понять виявляються цілком відірваними від дійсності.

За підставу критичного аналізу і оцінки художніх творів мистецтвознавці беруть принцип, специфіку художнього пізнання і освоєння об'єктивної дійсності. Такий підхід до пізнавальної функції мистецтва дає багатий матеріал щодо поглиблення художнього пізнання і виявлення специфіки відображення в різних галузях образотворчого мистецтва.

Мистецтво, на думку великого українського художнього критика Олександра Потебні, полягає в трьох взаємопов'язаних способах духовно-практичного освоєння світу. Перший спосіб виявляється в здатності відображувати дійсність у художніх образах, згідно з її об'єктивними законами; другий – в пізнанні людиною змісту самого мистецтва та відображення в ньому закономірностей реального життя; третій – в можливості творити світ за законами краси (Із записок по теорії словесності, 1905, X, стр. 67).

На цій основі художні критики аналізують і оцінюють твори літератури і мистецтва, маючи на увазі наступні критерії:

1) Пізнавальна функція мистецтва здійснена митцем в художньому творі.

2) Аналіз художніх образів, в яких зберігаються конкретні чуттєві властивості об'єктів та своєрідність сприймання їх митцем.

3) Символічність художніх образів, що зумовлена специфічною природою мистецтва.

4) Єдність відображення і вираження – як втілення в творі особливостей предмета і особливостей автора; дійсність переосмислена автором з погляду потреб практики, есте-

тичного ідеалу митця, його власного індивідуального досвіду, світогляду тощо.

5) Відображення в художньому творі типових сторін дійсності і людської діяльності.

6) Цінність художнього твору полягає не в повній відповідності певної ідеї образу, а в тій можливій здатності образу відповідати новим і новим ідеям, збуджувати, викликати нові і нові думки, пояснювати явища життя.

7) Критерій істини художнього пізнання це – критерій цінності твору мистецтва, так само, як і наукового, – це використання їх для добра суспільства і людини.

На закінчення підкреслимо, що роль художнього критика полягає в утвердженні справді прекрасного, піднесеного, героїчного в житті, в морально-естетичному осуді потворного, низького, ганебного. Лише керуючись високими естетичними ідеалами, передовим світоглядом, художній критик може правильно оцінити образи, створені уявою митця на основі ідейного задуму, зіставляючи їх із дійсністю.

Проф. д-р **Михайло КРАМАР**,
Клузький Університет
ім. Бабеша-Бойя

Бібліографія:

Mihai Kramar, *Psihologia stilurilor de gândire și acțiune umană*, Capitolul 5, Caracteristicile psihologice ale stilurilor în literatură și artă, Editura Polirom, 2002, pg. 83-95;

Александр Потебня, *Из записок по теории словесности X*, 1905, стр. 67, *Фило-софский словарь*, под редакцией Розенталя и Юдина, Москва, 1963 г.

Члени Яської філії СУР обрали свій новий провід

Уневимушеній та приємній атмосфері, після того, як учасники конференції мали декілька добрих хвилин для спілкування та обміну думками щодо заходу, на який вони були запрошені, та і діяльності філії взагалі, розпочалась робота повітової конференції Яської філії СУР. Робота проходила у приміщенні Клубу лікарів – доброзичливого господаря для переважної більшості заходів нашої філії – у підготовленому залі для урочистостей, і цього разу, як до великого свята. Ми також підкреслюємо той факт, що наша конференція відбувалася також під потужним впливом головної події, яка проходила в цей період в Ясах – паломництво християн до Ракли Святої Параскеви.

До відкриття конференції голова філії запропонував учасникам провести хвилину мовчання для тих членів філії, які покинули ряди нашої організації протягом періоду від останнього з'їзду СУР і до дня проведення конференції.

Далі робота Конференції проходила відповідно до положень чинного законодавства, Статуту СУР, внутрішнього розпорядження та директиви, затвердженої Радою Союзу українців Румунії під керівництвом президії конференції у складі 3 осіб: пана Івана Робчука – голови президії, пана Віктора Григорчука та пана Даніеля Серденчука.

Після вибору робочих органів конференції (секретаріату, Комісії для перевірки присутніх на конференції та підтвердження голосувань) робота продовжувалась презентацією головою філії звіту про діяльність Яського комітету та філії взагалі за 2015-2019 роки. Оскільки у Конференції брали участь нові члени та гості, голова філії зробив короткий підсумок історії діяльності філії з часу її заснування дотепер, висвітлюючи як досягнення, так і труднощі, які пережила наймолодша філія СУР. Посилаючись на період, за який був підготовлений звіт, він представив основні заходи, що відбувалися, підкреслюючи, що з року в рік кількість заходів, запропонованих та затверджених Радою СУР, збільшилися вдвічі, стали більш різноманітними та включали з року в рік все більше людей, також і багато запрошених. Він також підкреслив, що діяльність філії не обмежується лише культурними, мистецькими та спортивними заходами. Щороку організовувались симпозиуми, круглі столи та конференції, на яких були представлені звичаї та традиції українського народу, а зокрема українців у Румунії, моменти з історії українського народу, трагедії, через які цей народ переживав і продовжує переживати і сьогодні.

Щодо співпраці з місцевою владою, голова нагадав, що філія брала і бере участь у різноманітних акціях та заходах, організованих префектурою (відзначення міжнарод-

ного дня меншин, зустрічі з представниками українських установ та організацій), повітовою радою (взаємні робочі візити у Івано-Франківськ, Чернівці, Вінницьку область, а також відповідні робочі візити до Яс у рамках міжнародних економічних, культурних, спортивних та освітніх акцій) та заходів міста Яси (робочі зустрічі в рамках економічних, культурних акцій, спортивно-просвітницьких, святкування днів міст Яси і Чернівці та ін.). Вагомий внесок було зроблено нашою філією у підготовці та підписанні угоди про побратимство міста Яси з містом Чернівці. Нарешті, він підкреслив, що сфера, над якою можна працювати, можливо, також за підтримки

керівництва СУР, – це укладання та підписання угод, протоколів про співпрацю між нашою філією та місцевими органами влади чи їхніми відомствами. Ще є одне бажання, яке можна б досягти і за підтримки місцевих органів та нашого депутата. Це розміщення бюста нашого поета Тараса Шевченка на одній із вулиць міста Яси.

Щодо співпраці з іншими меншинами та неурядовими організаціями, можна згадати, що у заходах, присвячених видатним особистостям української культури та пам'ятним датам для українців, відповідно, беруть участь наші вірменські, грецькі, італійські, липованські, єврейські, ромські друзі і, у відповідь, члени нашої громади беруть участь у організованих ними заходах. На місцевому рівні на даний час у нас є протоколи співпраці, підписані з Національним коледжем мистецтв "Октав Банчіла" та з університетом "Александру Іоан Куза" із Яс. І в цій галузі на стадії проекту залишилися деякі пропозиції: місцева газета чи журнал

мешин, які проживають в Ясах, в якому молодь могла б спробувати свої таланти, написавши вірші, нариси, оповідання, тощо; книга про традиції та звичаї наших меншин та кулінарна книга з найбільш репрезентативними рецептами на різні випадки; Будинок дружби меншин, і в парку Копоу алея видатних письменників для кожної з меншин, які проживають в Ясах.

Що стосується співпраці з установами, неурядовими організаціями за межами кордонів, ми маємо дуже хороші стосунки з меріями Чернівців та Вінниці, з дитячою художньою школою «Віньєнка» з Вінниці, з Румунським культурним центром «Євдоксіу Гурмузакі» із Чернівців (готується проєкт співпраці), з Буковинським Художнім центром для збереження та просування традиційної румунської культури в Чернівцях, були і залишилися хороші стосунки з Художньою школою для дітей із Коломиї Івано-Франківської області. У нас були добрі стосунки з колишнім головою, а зараз і з нинішнім головою української громади з Р. Молдова. Ми брали участь у кількох заходах, організованих у Кишиневі (на одному з них взяв участь і голова СУР Микола-Мирослав Петрецький, а в інших члени нашої філії та члени Ради СУР – є проєкт Угоди про співпрацю).

Після представлення звіту про діяльність філії з виступами, гратилуваннями та побажаннями брати участь у заходах Яської філії долучилося декілька членів філії та запрошених, які оцінили діяльність Комітету та Яської філії в цілому, а також хорошу співпрацю, яка існує з установами, які вони представляють. Одноголосним голосуванням учасники конференції оцінили діяльність як дуже хорошу.

Наприкінці Конференції були обрані голова та, відповідно, новий Комітет Яської

філії СУР. Нове керівництво Яської філії має такий склад: Віктор Григорчук – голова; Даніель Серденчук – перший заступник голови, Сорін Скалскі – заступник голови; Тимофте Маковей – секретар, Іван Лейба – член.

У якості делегата та запрошених на 8-ий конгрес СУР, який відбувся в Клузі-Напоці, були висунуті та обрані наступні: Серденчук Даніель – делегат; Скалскі Сорін та Лейба Іван – запрошені.

Засідання Конференції закінчилося в невимушеній атмосфері та з певністю того, що в майбутньому діяльність Яської філії Союзу українців Румунії буде прогресувати, і багато проблем, що залишилися на етапі проєктів, реалізуються за підтримки нашого депутата (та інших меншин), голови СУР пана Миколи-Мирослава Петрецького, місцевих органів, Посольства України в Румунії з більш активною участю членів нашої організації.

Віктор ГРИГОРЧУК

ІВАН КОВАЧ І ПІСНЯ-ПРОТЕСТ НА ЗДОРОВ'Я ЗЕМЛІ: «ТАМ, ДЕ ТОЙ ДОЩИК, ВЕЧІР УБИТО...»

Лист до редакції «Вільного слова»

Шановний пане Іване, здоров'я Вам і всій Вашій родині! Не забуваю Вас і завжди люблюсь вашими віршами, чому й пишу вдруге про іншу з них, щоб звертати увагу на красу і потребу поезії. Не шкодила б рубрика-конкурс аналізу малих шедеврів, зокрема для учнів, яку б вели викладачі української мови. Пробачте мені за пропозицію. На многії Вам літа і всім Вашим співпрацівникам!

Іван КІДЕЩУК

Ще один дощик,
майже жура,
а по сім боці
грузне мара,
йде дощик, йде,
сіє, мов сито,
він мені скаже,
де й кого вбито.

Там вбито ранок,
злотний напій,
там вбито полудень,
злий-голосний,
там, де той дощик,
вечір убито
й маком червоним
кинуто в житю...

Після Революції 1989 року в Румунії українська громада збагатилася п'ятьма публікаціями замість дореволюційного єдиного часопису «НОВИЙ ВІК», який 40 років кохав українське письмо та виховував цінителів українського слова, дарував нашим українцям по домах зразкову, живу, рідну українську мову, щоб читати її і ніколи не забувати, що ми українці, бо це ж мова наших батьків, бабусь і дідів та пра-прадідів, сильної князівської держави Київської Русі, праматері наших українців, першої християнки нашого роду княгині Ольги та її внука Св. Володимира Великого, що охрестив у 988 році у Дніпрі перших християн українців, про що свідчать зараз тисячолітні собори Києва Св. Софії, Свято Михайлівський монастир та Печерська Лавра.

Мудрих віршів-пісень розсіває у «Вільнім слові» кожного місяця відомий український поет і редактор цього часопису Іван Ковач, продовжує життя «Нового віку» та служить своїм однокровникам на красування рідного слова. Коли хтось не любить вірші, хай читає будь-що хоч потрошки, щоб управлятись постійно і стати Читачем з великої букви.

У червні я писав про вірш Івана Ковача

«Там де іде відлуння у черешині», коли пропонував варіанти читання і розуміння вірша, щоб вважати поезію близьким другом. А зараз знову запрошую до пісеньки «Там, де той дощик, вечір убито...», щоб розібрати буквально або дослівно, як мовну вправу, якою обов'язково треба зрозуміти хоч слова «жура»/турбота, гризота, страх та «мара»/мряка, сльота, бо всі інші відомі: дощ/дощик приносить земельні плоди, урожаї, а коли немає дощу, або забагато мари/сльоти, напливає жура, боязнь, грижа/гризота, і навіть в таку погоду відкриваються пізніше й людські беззаконня, часом і вбивства.

Друга частина подає знайомі слова в переносному значенні, бо зовсім важко зрозуміти синтагму «Там вбито ранок», що може визначати сумний ранок, без роси/«злотний напій», через сушу, або затоплений довгою сльотою теж без роси-святині; в іншому боці «вбито полудень/злий-голосний», бо коли полудень не є сонячний, він сумний/вбитий, і так само відчуємо гарний сонячний вечір, коли запалюється небо на заході, бо сльота постійно наводить сумок, а від жару/спеки ховаються люди, а від сльоти також. Цікаво, що вбивство не було убивством: «І маком червоним/кинуто в житю...», коли у добру погоду ми радіємо червоним макам в житті, які переносять і сльоту, і сушу на знак Божої любові до людства, з якої простягається нам небесний букет червоних маків для всіх коханих землі.

Добренький читач, хоч і початківець, відкриє на перше-друге читання, що віршик не віршик, а пісенька, що прославляє життєдайність дощику, а до мари/предовгої сльоти може долучитися і сумок/неприємність, або таки нещастя, але не в прямому сенсі, бо ні ранок, ні полудень, ні вечір ніхто не вб'є як істоту. Хіба затьмарить їхню красу, збентежить чари небесні, або людський спокій на землі своїм безглуздом – забрудненням природи промисловцями, природними катастрофами і людським ігноруванням докільля, забавами та зарозумілістю сильних, що зневажають міжнародне право вторгненням на чужі землі війною тощо, коли поверховість – без алегорій та її символіки.

Цікавіше шукати інший ключ до веселої/невеселої пісеньки «Там, де той дощик, вечір убито...», яка кличе назвою читача до тексту, щоб зрозуміти чудо-диво – «вечір убито...». Вірш здається простим і гарним, а коли зрозуміти його художнє навантаження, тоді можна оцінити як рідкісним шедевром, символічною піснею-протестом у нашому столітті, яке простелило нам усім на планеті Землі космічну загрозу, не тільки тривогу і страх, а прямо безвихідний терор смерті, що викорінює життєві умови дня. Отже, вірш пана І. Ковача простягає раптом напругу неймовірності, може, й безглуздя, якщо не задумуєшся, яке таїнство зашифроване в ньому?!

Розглянемо його просту структуру:

містить всього 16 рядків, що основуються на трохеї, як більшість народних пісень і має він дві восьмирядкові частини з розповідним тоном-сюрпризом стривоженого автора повторним дощиком, тому що й перший непокоїть чимось і зараз охоплює душу «майже жура» зі сторони дощику, а з другої сторони «грузне мара», насувається небезпечно/«грузне», бо дощик собі «сіє, мов сито»/сіє, просувається в душу з несподіваною страшною вісткою: «він мені скаже, де й кого вбито», і це напевне тому, що не вперше!

Лірика І. Ковача не раз переплітається з епікою і просуває нам зав'язку, немов у румунській баладі «Міоріца», де зависні на красу і багатство овець «молдована» близькі йому братні чабани румунських земель «унгурян і вренчан» готують нещастя звечора, щоб вбити цього після заходу сонця і забрати овець. Тут вже не простий конфлікт між трьома звичайними людьми, а між побратимами, які завидять мирному співжиттю та єдності одного народу.

У цьому вірші відкритий конфлікт – поширений на планетарному рівні, як доказує алегорично друга частина: «Там вбито ранок/злотний напій» з росю, якою Господь напуває природу Землі – посвячує їй, «там вбито полудень/злий-голосний», гомін життя, що обідом відчувається найсильніше, а «там вечір убито...», і це вже, певне, буде велике нещастя, можливо, якийсь катаклізм! Людство не дуже дбає сьогодні про нашу святую Землю, хоч вона наче Божий рай простелена перед нами зі своїми чарами: лісами, ріками, горами й морями, травами й квітами, садами, виноградниками й полями з пташеними концертами, з надзвичайними світами, рослинними й тваринними, сушею, повітрям й морями, де посів зараз всюди людський бруд, якого й не можна ні заховати, ні обробити, ні спалити, ані почистити!

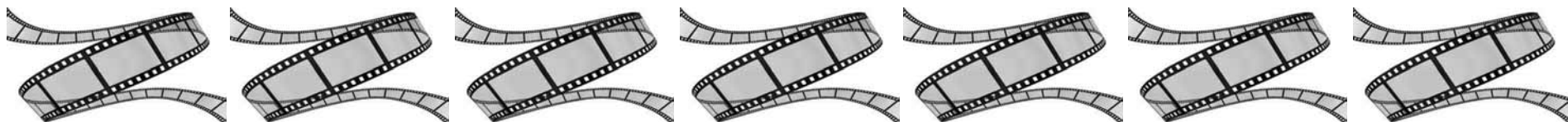
Земля відчуває удари атмосферою, гідросферою, літосферою та біосферою, і ніхто не зупинить отруєння людей, поширення хвороб, хімічних, механічних і теплових ушкоджень, які загрожують життю мільйонам людей! Тоді алегорія «вбитого ранку, вбитого полудня і вбитого вечора» стає тривожним сигналом, щоб опам'ятати людство, яке самовинищується зневагою людини до Природи.

Згадає 8-й Псалом, що Господь зробив людину господарем докільля, правити його з любов'ю, не винищувати.

(Продовження на 10 стор.)

Іван КІДЕЩУК –
грудень 2019 р.

Український фільм «Заборонений» був презентований у Ясах

20 листопада 2019 року в рамках проекту «Мультикультурність в кінематографічному мистецтві», який проходить за підтримки мерії міста, в залі урочистостей «Діадема» Будинку культури ім. Міхая Урсаке Яська філія Союзу українців Румунії представила український фільм «Заборонений» режисера Романа Бровка.

На заході були присутні представники місцевих органів влади, факультету славістики Університету ім. Александру Іоана Кузи та Національного коледжу мистецтв ім. Октава Банчіли, з якими наша філія тісно співпрацює, а також представники інших національних меншин, студенти та викладачі з України та Румунії: загалом 90 глядачів.

Почесними гостями цієї події стали: Світлана Приходько - І секретар Посольства України в Румунії, Марина Мовчан - аташе Посольства та румунський режисер Овідіу Лазар (режисер понад 50 вистав, що отримали численні призи різних національних та міжнародних театральних конкурсів (у Фрайзбурзі (Німеччина), Парижі (Франція), Касабланці (Марокко), Кишиневі (Р. Молдова).

До присутніх з вітальним словом звернулась керівник відділу культурних програм Будинку культури «Міхай Урсаке» м. Яси пані Марія Білашевскі, І секретар Посольства України в Румунії пані Світлана Приходько та голова Яської філії Союзу українців Румунії пан Віктор Григорчук.

Захід було відкрито відеозверненням до глядачів режисера Романа Бровка та авторів сценарію Сергія Дзюби та Артемія Кірсанова. Вони розповіли про причини, що спонукали їх написати сценарій і, відповідно, поставити цей фільм. Цікавими були факти про задум та постановку фільму. Як виявилось, за результатами опитування, проведеного серед учнів, студентів, викладачів та інших верств населення, постать Василя Стуса для 90% респондентів не є відомою. Багато хто з них не знали фактів з його біографії та не могли продекламувати хоча б декілька рядків з його поезії.

За 28 років незалежності України це перший правдивий фільм про В. Стуса.

Перед показом фільму румунський режисер Овідіу Лазар зазначив, що «...українці показують правду». Варто зазначити, що у фільмі на прикладі долі В. Стуса показана участь цілого ряду діячів культури 60-80-х років, борців за сво-

боду та незалежність українського народу.

Фільм орієнтований на широку глядацьку аудиторію. Актуальність його в

тому, що він присвячений багатьом політичним в'язням того часу.

За словами авторів, вони досягли поставленої мети, оскільки фільм викликав зацікавленість молодого покоління не тільки особистістю В. Стуса, а і його сучасників.

Мета екранізації фільму була досягнута, адже після перегляду зацікавлені глядачі шукали в мережі інтернету матеріали про епоху В. Стуса та його особистість. Перегляд викликав позитивні емоції, бажання поділитись враженнями про роботу творчої команди, що створила кінофільм «Заборонений».

Зокрема, дякуємо Посольству України в Румунії, режисеру фільму «Заборонений» Роману Бровку, авторам сценарію Артемію Кірсанову та Сергію Дзюбі за їх відеозвернення та за надане сприяння Союзу українців Румунії в організації зазначеного вище заходу.

Примітка: Василь Стус народився 6 січня 1938 року в селі Рахнівка Гайсинського району Вінницької області, а помер 4 вересня 1985 року в таборі БЦ-389/36-1 поблизу с. Кучино Пермської області РРФСР).

Василь Стус – видатний український поет і літературознавець ХХ століття, правозахисник, борець за незалежність України. Він один з найактивніших представників українського дисидентського руху, лауреат Державної премії Т. Шевченка (1991), Герой України (2005, посмертно). За власну віру в необхідність збереження та розвитку української культури він був репресований радянською владою. Його творчість була заборонена, а сам він був засуджений на довгі роки ув'язнення в тюрмі, де і помер.

Віктор ГРИГОРЧУК,
голова Яської філії СУР

СТОРІНКИ З ІСТОРІЇ УКРАЇНЦІВ БАНАТУ. ПРИЧИНИ І ЕТАПИ МІГРАЦІЇ УКРАЇНЦІВ ДО БАНАТУ

(Закінчення з попереднього числа)

Четверта хвиля міграції відбулася після Грудневої Революції 1989-го року, яка продовжується і сьогодні. Впродовж неї компактні групи українців із марамороських і буковинських сіл доповнили українське населення із Щуки, Драгомірешт, Дарови, Поганешт, Малого Бечкереку, Салбаджелул Ноу, Джелу, Варіашу, Готтлобу, Томнатику, Синніколау Маре, Бетгаусена, Малих Ремет, Машлоку, Бринешт, Ченаду, Соки, Ніцкідорфу, Петроси Великої у повіті Тіміш, Кієру, Дуд і Тирнови у повіті Арад.

Бевка Петро із Петроси Великої розказує: «1990-го року у Петросу Велику приїхали перші українці із Мараморощини: Куліча Штефан і Кут Штефан із Рускови, а далі приїхали і з інших мараморських сіл. В цілому селі жили німці, які продали свої господарства і поїхали у Німеччину. У першу чергу, українці створили місцеву організацію Союзу українців Румунії, з допомогою якої ввелися вивчення української мови у школі і створилася у дитячому садочку група дітей із викладанням на українській мові. В наступні роки ми зуміли збудувати українську православну церкву».

В українських селах, які створені понад 100 років тому, чисельність жителів зменшилась в останні десятиліття ХХ-го століття і на початку ХХІ-го століття внаслідок міграції молоді до міста. Все ж таки, це довело до збільшення числа українців у містах, як Тімішоара, Лугож, Фаджет, Синніколау Маре, Карансебеш, Решіца і Арад. Сьогодні тільки у повіті Тіміш українці розповсюджені більшим чи меншим числом у більше 200 населених пунктах. Число жителів повіту Тіміш, які за переписом населення лютого 2002-го року оголосилися етнічними українцями, було 7621, з яких у Тімішоарі – 802, а у Лугожі – 750. За переписом населення 2011-го року, записалося тільки 5950 українців. У повіті Караш-Северин число українців було приблизно 6400 душ, головню у селах Копашиль, Зоріле і Корнуцел, їхні наслідники розійшовшись по містах цілого Банату. За переписом населення 2011-го року, записалися як українці 2483 особи. В останні десятиліття, слідом за тими українцями, які поселилися у повіті Арад, приїхали багато українських родин із Мараморощини, які поставили основу сильної громади у селах Тирново, Дуд і Кієр, число цих досягаючи 1500 осіб (1261 за переписом населення).

Подані вище цифри не відображають дійсність, тому що не були записані і всі ті, що поїхали на заробітки на чужину, а у деяких місцевостях перелік населення був зроблений поверхово, багатьох осіб не питаючи, до якої етнічної групи належать. Маючи на увазі, що за законом під час перепису населення громадяни Румунії мають повну свободу заявити свою етнічну приналежність, багато тіміських жителів оголосили себе румунами або навіть іншої національності (сер-

бами, німцями, угорцями). На це сприяло віддалення від своїх етнічних громад (хоча прізвище показує на їх українське походження), внаслідок соціального і професійного включення до румунської громади і створення мішаних сімей.

Вищі дані та міркування достатні для підкреслення важливості створення організацій, призначених представляти співживучі національності Румунії, культові та культурні устано-

було створено Союз українців Банату, до керівного комітету ввійшовши професор Семенюк Юра – голова, Біланін Юра – заступник голови, Павліш Василь – секретар, юрист Масикевич Євген – почесний голова. 23 лютого 1990-го року створено Союз українців міста Тімішоара. Перший його голова був Бучута Степан, а секретар – Руснак Андрій; члени: Даніла Еуфіміє, Шутак Юра і Ковач Аурелія. Після реорганізації, яка відбулася 2000-го року, головою СУР Тіміш був обраний Глеба Юра. Лібер Іван був вибраний головою СУР Караш-Северину, а Микулайчук Гаврило – головою СУР Арад. Із цих даних виходить, що 2015-го року українці Банату святкували 25 років від заснування Союзу українців Банату і 15 років від заснування повітових філій СУР, подія, на якій члени засновники Союзу та інші видатні українські і банатські особистості отримали плакети і ювілейні грамоти від Комітету СУР, філія Тіміш.

Сьогодні керівникам філій допомагають секретарі Цімбота Ліліяна в Тімішу, Ганціг Анна в Араді і Блаж Марія у Караш-Северині, а також повітові комітети, до яких входять Дрозд Василь, Ковач Іван, Корнишан Микола, Кимпану Іван, Бумбук Міхаєла, Грінь Анна, Гребенач Докія, Шпілька Сорін, Ньорба Іван у Тіміші, Микулайчук Степан, Ганціг Анна, Дзіцак Дмитро, Лазар Юра, Матяшук Анна, Гриздак Тітіана у Араді і Попович Іван, Тюх Юра, Сімеску Ольга, Вершигора Володя, Шушко Сільвія, Малиновський Василь, Дзіцак Василь, Попович Дмитро у Караш-Северині.

З 1990-го року Союз українців Румунії з центром у Бухаресті представляє інтереси всіх українців Румунії, маючи і одного представника у Парламенті Румунії, яким з 2015 р. є пан економіст Микола-Мирослав Петрецький, він же депутат у Парламенті Румунії. СУР має повітові філії на Мараморощині, Буковині, в Банаті, Добруджі і в Бухаресті. В свою чергу, вони створили місцеві організації у більшості населених пунктах, де існують українські громади. СУР має вирішальний внесок у збереженні національної ідентичності і материнської мови українців у Румунії.

Завжди українці Банату усвідомлювали своє походження і приналежність до українського народу, відновивши зв'язки із родинами, які залишилися у колишньому Радянському Союзі, особливо починаючи із 1970-их років, а ті, що приїхали із Мараморощини і Буковини, не переривали ніколи цих зв'язків. Після Грудневої Революції 1989-го року СУР встановив зв'язки співробітництва із багатьма організаціями і місцевостями з України, Сербії, Угорщини і, з допомогою Посольства України в Бухаресті, були організовані екскурсії в Україну та артистичні ансамблі українців Банату брали участь на різних фестивалях і конкурсах у країні і за кордоном Румунії.

Іван КІМПА-КИМПА

50-річчя Копашильської школи (1976).
В центрі – вчителька Флоріка Кірай-Джорджеску

ви. Мова іде про організації меншин, про церкви, школи або класи із викладанням на материнській мові, культурні доми і т.д. Їхня роль є створення для всіх співживучих національностей матеріальної і духовної підтримки для вираження – через мову, звичаї, культуру – участі у здійсненні ідей спільноти щодо повної рівності у затвердженні всіх держав, членів Європейського Союзу.

Так, 28 грудня 1989-го року, з ініціативи Юри Семенюка була записана місцева організація українців міста Лугож, а в січні 1990-го року

3 НОВИХ ВИДАНЬ СУР

Кілька міркувань про українську дитячу літературу Румунії та поетичну збірку Ірини Мойсей

(передмова до книжки для дітей «Найкраща мама»)

Ще в першому випуску літературно-наукового альманаху «Обрії» (1979) Марія Бойко в статті під промовистою назвою «Дитяча література – література серйозна» вказувала на гостру потребу віршованих, прозових і драматичних творів для найменших українськомовних читачів Румунії. Ішлося також і про певні здобутки в цій галузі літературної діяльності, пов'язаних із творчістю Юрія Павліша, Івана Мойсюка, Михайла Михайлюка, Оксани Мельничук та ін. Особливо наголошувалося на книжці Михайла Михайлюка «Мурчик кіт упав з воріт», яка, на думку авторки статті, «для дітей майже новина, бо таких творів у нас мало, а діти люблять читати віршовані казки, головню, в яких багато гумору». Отже, Марія Бойко окреслила проблему, яка залишається актуальною і сьогодні – брак якісної літератури для дітей у загальному вимірі і частково в жанрово-тематичному, бо із приходом нових поколінь змінюються й смаки та вподобання читачів різних вікових категорій, в тому числі й наймолодших, але незмінними залишаються критерії, за якими оцінюються твори для них – виховні, пізнавальні, естетичні та ін.

Водночас наголошу на тому, що з часу публікації статті Марії Бойко сталося багато важливих подій, які докорінно змінили ситуацію в розвитку української дитячої літератури Румунії. Насамперед треба відзначити вихід журналу «Дзвоник», який здобув заслужене визнання і популярність серед українських дітей Румунії. На його сторінках друкуються твори письменників з України та інших країн, але найважливіше, що перевага віддається місцевим авторам, які найкраще знають смаки і вподобання своїх маленьких читачів і творять для них у відповідних жанрах і темах. Крім того, на поприщі української дитячої літератури в Румунії голосно заявили про себе сучасні письменники: Михайло Трайста, Марія Опрішан, Марта Бота, Марія Чубіка, Людмила Дорош та ін., які вже встигли опублікувати свої книжки для дітей різного віку. Відрадно, що до цієї когорти письменників упевнено приєднується й Ірина Мойсей, яка рекомендує читацькій увазі свою першу книжку для дітей «Найкраща мама», надзвичайно цікаву і тематично, і жанрово, а особливо – майстерною оповідною манерою, сповненою хвилюючих несподіванок фабулою та досконалою віршовою формою.

Поетична збірка Ірини Мойсей адресується насамперед дітям, але вона, безперечно, буде корисна всім, надто ж батькам, які покликані першими відкривати свій малечі загальноприйнятні людські чесноти. Відтак до цього долучаються вихователі дошкільних установ і вчителі. Найважливіше, щоб у цій високій місії першість посіли почуття громадянського обов'язку перед своєю країною і гордість приналежності до конкретного роду і народу. Вважаю, що саме цими якостями передовсім і приваблює збірка Ірини Мойсей. Адже в ній багато повчального, такого, що спонукає кожного замислитися над тим, як би не відірватися від рідної гілки і не потрапити під дошкульний сміх і загальний осуд. Важливо, що

письменниця робить це дуже тактовно й ненав'язливо, демонструючи при цьому високу мистецьку довершеність. З цього погляду найвдалішими видаються два твори – своєрідні притчі «Не цурайся свого роду!» і «Найкраща мама». У першому з них проводиться думка про найголовніші речі в житті кожного триматися свого роду і берегти рідну мову, бо:

*Як замінити свою суть,
Станеш на непевну путь.
Ти нікому на догоду
Не цурайся свого роду.
Що б не трапилось з тобою,
Залишайся самим собою.*

У другому творі возвеличується почуття людської гідності, а через вчинок малого совеняти, яке попри насмішки інших птахів зуміло відстояти власне переконання – рідна мама найкраща в світі, передано те найсокровенніше у житті кожного, хто

має любов і повагу до свого й чужого, до себе й інших.

Надзвичайно важливо, що книжка Ірини Мойсей сприятиме також пізнанню дітьми довкілля, таємниць природи та її краси («Тук-тук-тук», «Веселка», «Як упав з неба зірка», «Нічний гість» та ін.). Мова творів письменниці барвиста, багата на поетичні асоціації і, головне, доступна сприйняттю дитини, відповідна її внутрішньому світу, інтелекту та віковим особливостям. Ось як, приміром, передано народження нового дня у віршованій новелі «Найкраща мама»:

*З-за гори на горизонті
Вибігли проміння злотні,
Сонця диск піднявся мідний –
Починався день погідний.
Від нічного сну збудилась
Звірина, заметушилась,
Птаство дружно заспівало,
Новий Божий день вітало.
Ліс, в жупан зелений вбраний,
Ранньою росою праний,*

*Зашумів, зрадівши днині:
«Буде ясно й тепло нині».*

Приваблює збірка Ірини Мойсей і своїм жанровим багатством. Тут і віршовані притчі, новели, оповідання, казки, байки, «веселі задачки» тощо. Їм притаманні цікаво побудовані сюжети, лаконічно змальовані живі сцени, індивідуалізовані характери, вміння в малому показати велике, у буденному – незвичайне. А що найбільш важливо, письменниця поступово дає зрозуміти маленькому читачеві, що погано, а що добре, і в такий спосіб створює в його душі ауру добра, любові і людяності. Впевнений, що «Найкраща мама» Ірини Мойсей матиме щедрю читацьку увагу, активно сприятиме формуванню в душах малечі найкращих людських якостей, гідно увійде у скарбницю української дитячої літератури.

Володимир АНТОФІЙЧУК

Веселі задачки

*Ось і осінь загостила,
Ліс увесь позолотила.
Милуватися ж не час,
Білка обає про запас.*

*Щоб спокійно зимувати
І щоб голоду не знати,
Її потрібно би горіхів
Назбирати аж п'ять міхів.*

*А в один такий ось міх
Входить сто один горіх.
Але цього недостатньо,
Треба ще грибочків сотню.*

*Та якось одної днини
Білка сіла на хвилину:
«Досить вже, чи ще збирати?»
І почала рахувати:*

*«Сто горіхів - в комірчині,
Двісті сорок п'ять - у скрині,
Ще в коробках двох лежать,
В кожній по вісімдесят.*

*І грибів уже не мало
Цими днями назбирала
Та розвісила сушити,
Треба теж їх полічити:*

*Вісім сохнуть на ялині
І дванадцять - на сосніні,
На березі ще сімнадцять
І на дубі - вісімнадцять.
А ще в скрині двадцять п'ять
Уже сушені лежать».*

*Білка пальці загинала
І старанно рахувала,
Але збилась в котрий раз.
Може, допомогти їй час?*

*То ж давайте усі разом
Порахуємо запаси,
Чого й скільки їй збирати,
Щоб спокійно зимувати?*

*Відповідь:
Щоб спокійно зимувати,
білочці потрібно
зібрати ще 25 грибів.*

125-ту РІЧНИЦЮ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ О.П. ДОВЖЕНКА ВІДСВЯТКУВАЛИ У М. КЛУЖ-НАПОЦІ

На факультеті іноземних мов Клузького Університету імені Бабеша-Бойоя, на кафедрі слов'янських мов, у відділі української мови та літератури пройшов останній у цьому році захід. Його було присвячено геніальному українському режисерові радянського періоду, визначному класику світового кінематографу – Олександрові Петровичу Довженку (1894-1956). Його вважають талановитим прозаїком, публіцистом і драматургом, художником, сценаристом і великим патріотом свого народу. О.П. Довженка називають «генієм краси і мучеником часу», постаттю «особливою і масштабною». Він є автором всього лише 7-ми кінострічок, які стали однією з найяскравіших сторінок у створенні національного українського та й загалом радянського кінематографу. Найвище визнання отримала його робота «Земля» (1932), яку у 1958 році міжнародна кінокритика назвала одним із 12-ти найкращих фільмів всіх часів і народів.

Подію відкрив голова Клузької філії Союзу українців Румунії пан доктор-лектор Іван Гербіль, який стисло румунською мовою перерахував досягнення і особливості творчості Довженка для тих студентів і гостей зустрічі, які не володіють українською. Підкресливши його естетичне кредо, свідомий вибір загальнолюдського поняття краси, як теми творчості на противагу проблемності і злочинності, пані Гербіль процитував запис із Довженкового щоденника: «Якщо вибирати між красою і правдою, я вибираю красу. У ній більше глибокої істини, ніж у одній лише голій правді. Істинне тільки те, що прекрасне. І коли ми не постигнемо краси, ми ніколи не зрозуміємо правди ні в минулому, ні в сучасному, ні в майбутньому. Краса нас всьому учить...».

Про становлення і визначальні риси Довженка-особистості та Довженка-творця йшлося у доповіді доктор-лектора пані Михаєли Гербіль на тему: «Геній Довженка покотив всесвітнє кіно». Викладач говорила про розгляд Довженкового спадку з двох перспектив: перша «повністю задовольняла радянську владу і походженням, і напрямком розвитку свого таланту». Той Довженко вірив в «ідеальний образ комунізму, непомилковість більшовицьких вождів і правомірність революційного насильства». Він відображав улюблену тему партійної верхівки – класову боротьбу, використовуючи єдино дозволені методи соціалістичного реалізму. До цього періоду відносять кінострічки «Арсенал», «Земля», «Щорс». Та з часом сформувався інший митець, який дивився на речі з іншої перспективи і який створив «новий

філософський погляд на радянську систему і місце в ній українського народу». Цього Довженка відкрили фахівці у щоденнику, розпочатому під час Другої Світової Війни. Його нові вартості

знайшли своє відображення у ряді кінострічок та повістей. Однією з них є стрічка «Україна у вогні», яка вважається «повстанням на захист українського народу». Цю роботу Сталін заборонив, а її автор дорого і довго платив за прозріння

та патріотизм, за зображення правдивої трагедії українського народу на початку Другої Світової Війни.

Останньою кінострічкою О.П. Довженка є «Зачарована Десна», яку без сумніву можна віднести до надбань, які відображають іншого, зміненого генія. Критики називають цю роботу «повістю ні про що і про все одночасно», яка вирізняється відсутністю конфліктності і відсутністю негативних персонажів. Це «мозаїка епізодів» з дитинства автора та ситуацій, що вражають то «комізмом то крайнім драматизмом». Дослідники в один голос говорять про вдале «возвеличання свого народу» та про оспівування прекрасного: не пафосно, не соціалістично, а надзвичайно ніжно, м'яко, просто і від чистого серця – так, як тільки справжній геній може. Цей простий по формі, але не для всіх легкий для сприйняття шедевр, було переглянуто на заході. Переказати його дійсно важко, бо ця стрічка не має сюжету як такого. Але всіх нас присутніх вразила неперевершена, чарівна картина вимальованого Довженком світу. Вона поєднує красу природи і красу простої людини, що вміє жити у злагоді з усім навколишнім, не дивлячись на протиріччя. Ця краса у злагоді, на думку автора, є найвищим змістом нашого існування, секретом виживання і джерелом натхнення. Мені ця стрічка видавалась закликом до толерантності, до сприйняття світу в його різнобарв'ї і відмінностях, до радості від добре виконаної справи, до відновлення здатності тішитися сонцю, зливі, повені чи буянню рослин. Це незвична робота для того часу, в якій автор неймовірно яскраво і в якійсь батьківській, добрій манері нагадує нам про вроджену здатність людини радіти кожному дневі. Це геніальний показ виняткового творця змісту життя

людей на землі. Це не тільки повернення змученого кровавою боротьбою революціонера до періоджерел – сім'ї, народу, природи, а й повернення колись переконаного творця соціалістичного майбутнього «...від класових цінностей до національних і загальнолюдських».

На нашому заході поверненням у сьогодення давніх звичаїв стало колядування групи молоді та студентів, які вже традиційно відбуваються у цей передсвятковий період. Старовинні та всім відомі пісні є завжди тією ланкою, що єднає присутніх різного віку, різних національностей та культур.

І ця єдність органічно відповідає цілям клузьких заходів та цінностям українського народу і її найкращих представників.

Ольга СЕНИШИН

Різдво в селі Бистрий Марамороського повіту

Православні християни почали Різдвяний піст. Протягом одного церковного року маємо встановлені чотири великі періоди посту: Піст святих Апостолів Петра і Павла, Піст Пресвятої Богородиці, Великодній Піст та Різдвяний Піст. Останній був встановлений для того, щоб кожна людина мала можливість приготувати себе для того, щоб стати «дитиною Божою» (Ін 1,12).

У контексті глобалізації можна запитати, що всі великі християнські свята майже повністю втратили своє значення, і, на жаль, релігійні свята стали більш комерційними, людина вже немає часу, або вже не дуже бажає думати про справжнє значення свята, а приділяє всю свою увагу побільше покупкам, подарункам та готуванню страв.

На щастя, у наших українських селах Мараморощини церковні свята, а головне Різдво Христове, християни святкують як для радості душі, так і тіла, як вони успадкували від своїх предків. Різдво у нас святкується за старим стилем, тобто за Юліанським календарем. На першому місці є Служба Божа, потім різні обряди з нагоди Святого Вечора, коли вся родина збирається за столом з пісними стравами, а вже першого, другого і третього дня Різдва за столом зі скромними стравами.

На Різдво у нашому селі дуже добре зберігся давній звичай колядування. Малі діти ходять колядувати зі зіркою, або з трьома царями, а переважно колядують групами, парубки виступають у виставі Вифлеєм, а дорослі ходять зі Старою або Церковною колядою. Цими днями колядки лунають по всьому нашому селу.

На Святий вечір колядування починають діти, які стараються колядувати в кожній хаті, оскільки ми у Бистрому майже всі родичі й живемо в любові та порозумінню. Всі християни з радістю відкривають свої домівки та приймають колядників з великою радістю та вдячністю.

Перший день Різдва починається в церкві зі Святою Літургією, в якій беруть участь всі мешканці села – від малого до старого та їхні гості. Після Служби Божої всі повертаються додому, оскільки після обіду чекаємо на Вифлеєм. Вистава Вифлеєм, до складу якої входять хлопці, які грають певні ролі, зображає дійство, що відбулося з нагоди народження Ісуса Христа у Вифлеємських яслах. До складу вистави Вифлеєм входять два ангели, які перші заходять до хати і починають співати прекрасну пісню, в якій висловлюють

радість Різдва Христового, так, як ангели на небесах співали над Вифлеємськими яслами: "Слава ввишньому Богу, і на землі мир, у людях благовоління". Після цієї пісні починається прекрасний діалог між членами вистави: ангелами, Іродом, пастирями, царями, дідом. Все, що написано у Святому письмі, вся дія з нагоди Різдва Христового представлена у виставі Вифлеєм, щоб знову відновити в серцях і душах християн той чудовий момент.

З виставою Вифлеєм хлопці ходять від хати до хати протягом трьох днів сповіщати про Рождество Ісуса Христа. Вистава закінчується однією із численних колядок, які колядують у нашому селі. Старший пастир віншує господарям. Люди дуже оцінюють Вифлеєм, уважно слухають парубків, дякують за коляду і дають їм гроші, зокрема на підтримку церкви.

На другий день Різдва, після Служби Божої, у нашій українській православній церкві колядують діти, підготовлені пані добродійкою Юстиною Юрча та отцем пенсіонером Іваном Арделяном. Вони співають колядки на два голоси, декламують вірші, а присутні радіють тому, що діти так гарно співають, ходять до церкви та слухають Слово Боже, а також продовжують традиції своїх родичів та дідусів.

Після обіду знову чекаємо колядників, на цей раз «Стару Коляду». Не знати, хто є автором цієї коляди та якого вона віку, але її дуже люблять всі наші християни. До складу старої коляди входять 8-10 чоловіків під акомпанементом чоловіка або парубка, який грає на скрипці. Увійшовши до хати, вони сідають за стіл і починають співати колядку "Ой дай, Боже", в якій іде мова не лише про народження Ісуса Христа, але і про все його людське життя, кінчаючи із страстями та смертю на Хресті й приспівом "Ой дай, Боже." На третій день Різдва Стара коляда колядує в церкві. Всі уважно слухаємо і стараємось співати разом із ними, щоб не забути слова цієї прекрасної колядки.

Не хочу перехвалити наше село, але треба сказати правду. А правда полягає в тому, що завдяки способу, яким ми святкуємо Різдво Христове у молитві, в колядці та на гостинах, кожний гість, котрий завітає до нас на це велике свято, бажає й наступного року святкувати разом із нами Різдво Христове. Але все, що гарне та веселе, скоро минає, а зі всього цього нам треба зрозуміти, чому саме народився Ісус Христос? А на це запитання прекрасно відповідає митрополит Варфоломій: «Син Божий раждається, жие між людьми, помирає, воскресає з мертвих, возносьється на небо, а після себе залишає відкриті одні Ворота: Ворота Царства Небесного!».

д-р Іван ЮРЧА,
отець Української православної
церкви села Бистрий
Марамороського повіту

ІВАН КОВАЧ І ПІСНЯ-ПРОТЕСТ НА ЗДОРОВ'Я ЗЕМЛІ: «ТАМ, ДЕ ТОЙ ДОЩИК, ВЕЧІР УБИТО...»

(Закінчення. Поч. на 5 стор.)

Недаремно Богдан Ігор Антонич віршем-гімном «Зелена Євангелія» зауважує якраз любити й шанувати святиню чарівної природи: «Ти поклоняйся лиш землі/Землі стобарвній, наче сон цей!», бо це – єдина можливість зберігати життєві умови для людства, інакше людина стає ворогом «матері землі», «матері годувальниці», як свідчать давні пословиці, «Земля - наша мати, всіх годує», коли шануєш її, як святиню, а коли не шануєш, губиш життя, бо «Земля дає все і забирає все». З давніх-давен люди відчували її живою, обожне-

ною: за Біблією, людина походить з одухотвореної землі і в землю повертається при смерті. Землю люди любили і люблять, лікувалися нею, цілували свою праматір вітчину/вітчизну, батьківщину, материнське лоно! Румунський народний герой Дан в татарській плину перед смертю просить поцілувати рідну землю, яка відчуває любов свого сина і здригається при розлуці з героєм (В. Александрі).

Надіємся, що турботлива пісня-протест Івана Ковача на здоров'я людства і хворої планети Землі прихилить людей, щоб любили плодючу землю, як любили її предки. користувались технологією пози-

тивно на загальне добро, уникали ненаситності та зневагу людини, що стелить бруд та отруту, вбиваючи природу – ранок-святиню, полудень життєдайний і вечір миротворчий та солодкий чарами-снами, яких оспівує поет на захист невинних з покликом в ряди поклонників-Богомольців зупинити нещастя на Землі та насівати червоних маків безмежної любові до Бога і свого ближнього, бо життя в людини – одне, як і одна є мати-земля-годувальниця і тепле лоно її.

Хай Новий Рік і поезія-краса, мас-медія, вчені і людство зберігають нашу святиню-землю!

Андрій М'ЯСТКІВСЬКИЙ – на 95-річчя нашого друга

ОДЕСА-МАМА

(Повість на тему Голодомору)

М'ЯСТКІВСЬКИЙ Андрій народився 1924 року в селі Соколівці на Вінниччині. Помер 2003 року. Закінчив Тульчинську фельдшерську школу та Вінницький педінститут. Працював сільським фельдшером, учителював, перебував на журналістській та видавничій роботах. Учасник Великої Вітчизняної війни. Автор численних поетичних збірок, книжок для дітей, повістей та романів, перекладів з молдавської та румунської літератур.

Максимкові приснилося, що висох ставок, що не стало його. Замість води жовтіє велика яма, довкола неї аж палахкотить поруділий, сухий очерет. Хлопчина злякався, що без ставка пропаде й він. Не про рибку думав крізь сон, бо тієї рибки вже давно ніхто не бачив. Чи сама перевелася, чи виловили її ще до голоду. Відколи забрали в людей землю, зігнали їх до тсоу й по селах пішов голод, з того дня, як поховали маму, хлопчину вдень годували ставок і берег, а вночі снилися сні. Видилось те, що вдень було насправді: лози в березі, камінчики, устояна, перемішана з жабуринням вода, чорна бляха на двох цеглинках. Максимко навчився під тією бляхою розпалювати вербовий хмиз. Упіймає хваточкою кілька жабок чи навіть п'явок, кине на гарячу бляху, присмажить та й хрумає... Тому й не спух, навіть бігати може. Хлопців багатьох уже нема, а котрі ще лишилися – човгають опухлими ногами, наче колись повстяками старі діди; Максимко ж собі проворний. Навіть до школи ходив. Зосталося в його другому класі семеро. Вчителька робила перекличку:

– Лавренюк Петро!
– Вже здох, – сказала котрась дівчинка.
– Пилипенко Гриць!
– Здох...
– Не здох, Наталю, а вмер, – виправила вчителька.

– Ні, Варваро Петрівно, – стояла на своєму Наталя, – вмирають ті, що хворіють довго, що лежать, а тут спух із голоду – й на той світ...

– Це тобі куркуль набалакав! – сварилася на Наталю вчителька. – В нашій радянській країні нема голоду, тільки тимчасова нестача окремих продуктів харчування.

– А чого ж?..
– Замовчи й не розводь куркульських теревенів, бо до директора поведу! – гримнула вчителька.

Директора боялися всі. І Наталя змовчала.

Здихали хлопчики й дівчатка, дорослі й малі. Їх звозили і скидали в широку яму. Не слухали Максимка, то й здихали. Він, хоч і малий, кожному радить, як бути. Ще коли був живий Гриць Пилипенко, то видибас тими своїми пухляками на долину й питає:

– Що ти тут робиш, Максимку?
– Дощових черв'яків шукаю. Ось бачиш, під камінцем вилежуються.

– Ти їх їси?

Максимко бере довгого, товстого черв'яка, протягує поміж пальцями, щоб вичавити з нього землю, кладе в рота й аж прицмокує.

– Не жуєш? – питає Гриць.

– Нащо жувати?

– А не бридко, Максимку?

– Дурний ти, Грицю. Чого бридитися? Черв'як же із м'яса. Кому бридко, хай здихає з голоду.

– А він не дригається там, у тебе в животі?

– Трішки подригається, а потім сидить тихо... І п'явка, і жаба – все із м'яса.

– А чому ти п'явку не ковтаєш живою, а спершу смажиш на блясі?

– Боюсь, що може вкисити там, всередині... А смажена смачна. Гриць знаходив черв'яка, дивився на нього, вичавлював землю, а ковтнути не міг. От і повезли його в широку яму.

Все, що із зерна чи із м'яса, можна їсти. Он стара Гуцулиха житнячки їла, хвалилася, що дуже смачні. Це ще давніше, коли тільки починали здихати... Казала: «Накладу пастку, впіймаю кілька, облуплю, спечу... Куди тим ковбасам, що були колись!» Люди не знали, що воно за житнячки, то й не вірили. А вона теж добра всім хотіла, то й розказувала: «Мишенята в комірчині завелись були, то й ловила і думала собі: колись люди свинину споживали, а свиня ж усе пожирає – і, чисте, і брудне, мишка ж – тільки зеренце та соломку, житечко...» Тому й житнячками мишок називала, казала: «Не облуплена – мишка, а облупити, спекти – житнячок...» Але нема вже й Гуцулихи. Перевелися в комірчині миші – і її не стало.

А Максимкові приснилося, що висох ставок. Прокинувшись, тихо, щоб не розбудити тата, зліз із постелі, почапав до вікна. Глянув у шибку. За вербами, в синяві світанку, супокійно парувала вода. Максимкові засмоктало під ложечкою – тяжко захотілося їсти. В хаті не було нічого, тільки голий, без скатертини, стіл, порожній мисник, приперта до стільця липова нога, що правила татові за справжню, яку відірвала колись революція. Навіть мух у хаті не було. Максимко їв би й мух, але не тримаються вони голодної хати.

По тому, як маму одвезли до широкої ями, в хаті не варили й лободи. Що їв тато, Максимко не знав. Приносив йому смажену жабку – не хоче, гидує. В тата вже очей не

видно – тільки дві рисочки під бровами, наче осокою прорізані. Тато опухлими губами згадує хліб, тільки не може вимовити, каже:

– Хліп...

Максимко теж пригадує, як його сестра Соломія краяла хлібину, давала йому, ще маленькому, окрасць-цілушечку, щоб, як виросте, дівчата любили. І тоді він не хотів їсти... Це-було так давно, наче й не було ніколи. Не хотів, дурний, їсти рум'яної цілушечки. Коли б зараз хлібина така завелика, як хата, він їв би і їв не спочиваючи і, здається, все одно не наївся б... На таке пішло в селі, що, мабуть, ніколи він уже не покуштує смачного окрайця. Голод почався десь після різдва. До ранньої весни, ще при мамі, їли буряки, що були в льоху. Коли не стало буряків і не стало мами, Соломія виїхала до Одеси. Якщо не згинула в дорозі, то там, певне, десь працює. Кажуть, в городі добре, там держава усім пайок видає. В школі вчителька казала, що робітничий клас зробив революцію і тепер скрізь його диктатура – це значить, що він скаже, те й робиться скрізь, а товариш Сталін його вчить, щоб усі мали щастя. Але звідки тому робітничому класові знати про невеличке село, про малого Максимка? В нього фабрики, заводи, то й журиться, аби собі не дати пропасти. Соломія, певне, десь там, у робітничому класі, якому вивезли із села усе до зернини. Добре, мабуть, Соломії. Поїхав би й він, але – малий... І тато не поїде на тій липовій нозі.

Поволі зліз із лави на долівку, підійшов до тата подивитися, чи він ще є. Тато ще був, він дихав...

Максимка тягло до ставка. За литки пощипувала холодна роса, по тілу гуляли дрижаки. Коли б швидше сходило сонце... На вишнях цвірінчали горобці. Їх теж можна їсти, – мабуть, смачні. Хлопчики пробували ловити решетом, але скільки їх впіймаєш?.. Та й під решето пшона треба, а де воно?.. Десь далеко під небом стояла якась незбагненна Одеса... А тут, на кутку, жив злодіячка Микита Кабак. Худенький був, верткий, як в'юн. Колись крізь ґрати у крамничне вікно проліз, украв гроші і ще щось там, потім по людських льохах крав буряки, ловився, били його, кидали ним об землю, та лишився живий. Як не стало в селі буряків, пішов на станцію, вчепився там до поїзда – поїхав до Одеси...

(Далі буде)

«Зимова обрядовість. Українська колядка в селі Балківцях Сучавського повіту»

Загальна характеристика колядок

До Християнської віри практикувалося багато магічних обрядів та ворожінь, вони дійсно співпадали в період зимового сонцестояння. Через ворожіння люди старалися вгадувати, яким буде наступний рік (чи дощовим чи посушливим, теплим чи холодним, врожайним або неврожайним), чи в господарстві примножиться худоба, коні, вівці, бджоли, чи господарі будуть здоровими та щасливими і чи їхнім дітям, особливо дочкам, що на виданні, випаде щастя вийти заміж. Магічними діями та обрядами люди мали намір здійснити побажання в новому році, про які ворожили.

Для того, щоб виконували магічні обряди, люди співали (колядки, щедрівки, засівальні пісні), в яких поздоровляли газдів зі святами, бажаючи їм щастя, здоров'я в новому році. З допомогою пісень, які мали магічну силу слова, учасники старалися накликати врожай, щастя здоров'я в наступному році.

Колядки та щедрівки, звичайно, виконувались зимою з 24 грудня до перших днів січня. Колядували вечором перед Різдвом, а під Новий рік щедрували (тобто співали щедрівки; можливо, назва походить від того, що здавна українці називали цей вечір щедрим, багатим).

Термін колядка знаходимо у багатьох народів – халандія (грецьке), *calendae* (латинське), *koleda* (сербське), колядка, коляда (українське, російське), *colind*, *colindă* (румунське).

Існують багато гіпотез щодо походження цієї назви. Деякі науковці вважали, що колядка походить від латинського слова *calendae* (*calendae ianuarie* – перший день місяця січня). Відомий вчений Костомаров твердив, що термін колядка походить від слова *коло*, тому що сонце рухається колом, а Веселовський вважав, що до українців цей термін перейшов від греків через румунське посередництво (І. Ребошапка, *Ой у саду – винограду*, 1971).

Давно в римлян і слов'ян Новий рік не починався зимою, а весною, коли, дійсно, природа пробуджувалася до життя. Новий рік відзначався між 1-10, 14 березнем. Цей день мав особливе значення, тому що це був перший день нового року. Первісні люди були впевнені в магічну силу першого дня. Вони уявляли, що яким буде перший день, таким буде і весь рік. Побажання, які ти

представив родині, друзям, знайомим, все те сповниться в Новому році. Звичайно, що люди вірили у магічну силу слова та дії, вважаючи, що різними словами та спеціальними діями можна вплинути на природу, задобрити її.

«Чим далі в старину, – писав О. Потебня, – тим значніше й міцніше віра в здатність слова однією своєю появою творити те, що нам означено». Таким чином узальнюється

ки магічна дія з основною метою, що наступного року господарство збільшиться число худоби. Протягом часу ця акція почалась виражатися тільки словами, тобто змінила свій характер. На основі цієї трансформації виникають окремі колядки.

Можна зрозуміти, що в минулому свято Нового року відбувалося весною. Якщо з увагою проаналізуємо зміст колядок, побачимо, що в колядці зустрічаємо господаря, який виготовляє знаряддя праці (плуг) і співвідносні дії землеробства (орати поле, сіяти і т. д.). Крім цього, в колядках є присутній мотив ластівки, яка прибуває тільки весною, а в інших є присутній мотив яблуневого цвіту. Ці факти докажуть, що дійсно в минулому свято Нового року відбувалося весною.

Колядування весною відоме не лише білорусам. По всьому Підкарпатті, Закарпатті, в мараморських селах відомі весняні ігри, які тематично співпадають, а певним видом народних колядок. Крім цього, в південних, західних слов'ян та румунів відоме теж весняне колядування, функціональність яких та ж сама, що й зимового колядування, – відрізняється лише їхня назва.

Згодом, за допомогою церкви весняний Новий рік був перенесений взимку разом із новорічними звичаями. Для того, щоб збутися язичеських звичаїв, поступово в християн розповсюджувалась релігійна наука. І, таким чином, замість язичеських звичаїв, стали проникати релігійні елементи, згодом почали з'являтися колядки з прямою розповіддю про народження Христа.

Наші предки святкували день зимового сонцестояння. Язичники вірили, що у цей день змії Коротун з'їсть Сонце, але народиться нове, богиню Колядкою. Таким чином, колядники сповіщали, ходячи від хати до хати, бажали добробуту господарям та їхнім дітям, процвітання і благополуччя в наступному році. Крім цього, деякі колядки мали історичний зміст, де розповідалося про героїчні події та подвиги воїнів.

Ряд язичницьких звичаїв на Різдво пов'язано із тваринами та рослинами. Від нечистої сили захищалися часником, клали його на чотири кути столу. На свято Василя хлопці ходять «посівати». Вони ходять по хатах, бажують господарям доброго наступного року та сіють зерном пшениці. Також на Новий Рік першим до хати має зайти чоловік. Якщо прийде жінка, то це погана прикмета – наступний рік буде нещасливим...

(Далі буде)

Роман ПЕТРАШУК

побажання та поздоровлення і починаються вони використовуватися із стародавнього Нового року.

У Румунії відомий науковець П. Караман визначив три напрями розвитку колядок римського типу, звичайних побажань з нагоди Нового року. Перший напрям становить магічні практики: заклання хліборобського характеру, ровподіляння зелених гілок або вдаряння ними людей, взаємний обмін подарунками, тобто маємо магію наслідування, частину, взятую в значенні цілого. У другому напрямі, крім магічної дії, додається словесна формула, коли виконавець розкидає соломі в господарстві. В останньому, магічна дія починає виражатися за допомогою словесної формули і, таким чином зникає потреба її практикувати.

Разом із таких магічних практик походить відомий мотив колядок господареві, де колядники гнали багато худоби в господарський двір. І так, спочатку відбувалася тіль-

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ ВІТАЄМО ВАС!

ГРУДЕНЬ

1. Ліліану ЦІМБОТУ (3 грудня 1967 р.) – щиру українку з Банатського краю, яка вже роками служить українській справі як технічний секретар при Тіміській філії СУР.

2. **Василя ПАСИНЧУКА** (6 грудня 1951 р.) – уродженця с. Ремети Марамороського повіту, викладача математики. Багато років був директором Реметянської восьмирічки. Був заступником голови місцевої організації, опісля і членом комітету Марамороської філії. На VI-му З'їзді в Тімішоарі обраний скарбником і членом Ради СУР. Був радником місцевої ради села Ремети від СУР. На VII-му і цього року, на VIII З'їзді СУР обраний I-им заступником голови Союзу українців Румунії, членом Президії та Ради СУР. Допикує до газети «ВС».

3. Терезу ШЕНДРОЮ (12 грудня 1956 р.) – марамороську українку із с. Кричунів, випускницю українського відділення Сігетського ліцею ім. Драгоша Воде. Після закінчення ліцею, з травня 1978 р. почала працювати у газеті «Новий вік», опісля – у її продовжувачу «Вільному слові», а згодом в

«Українському віснику». Після закінчення Університету ім. Спіру Гарет в 2011 р. стала редактором в тій же газеті – «Український вісник». Вже втретє обрана секретарем Союзу українців Румунії. Мати двох синів та бабуся трьох внучок, яких дуже любить і до яких завжди спішишь, як справжня молода бабуся.

4. Марію ШТЕФАН (27 грудня 1969 р.) – марамороську українку (з дому Думнич), випускницю українського відділення Сігетського ліцею ім. Драгоша Воде та Факультету іноземних мов Бухарестського університету, викладача української та російської мов. Деякий час, у найважчі роки газети «Вільне слово», коли не виплачувались зарплати працівникам редакції, працювала в редакції цієї газети. Опісля перейшла працювати до «Нашого голосу», а згодом, після одруження, повернулася до рідної Мараморощини, щоб бути близько до своєї матері. Сьогодні – директор Реметянської восьмирічки. Мати гарного, талановитого сина, учня Сігетського ліцею.

Вітаємо з 50-річчям! На Многая Літ!

5. Ярославу-Орису КОЛОТИЛО (28 грудня 1954 р.) – вихідця з марамороського села

Вишавська Долина, випускницю українського відділення Сігетського ліцею ім. Драгоша Воде та Факультету іноземних мов Бухарестського університету, спеціальність – українська-російська мови. До 1989 р. працювала викладачем, а після Грудневої Революції перейшла із сім'єю до Бухаресту. До 2019 р. голова Бухарестської організації СУР. Працювала радником при Міністерстві культури і культів Румунії з боку СУР до виходу на заслужену пенсію в грудні 2014 р. Одружена, мати трьох дітей та бабуся чотирьох внуків.

Вітаємо з 65-річчям! На Многая Літ!

6. Доріну ФАРТУШНИК (29 грудня 1958 р.) – давнього і відданого адміністратора Союзу українців Румунії, скарбника Бухарестської Філії СУР. Мати і бабуся гарних внука і маленької внучки, які дають радості і звеселяють їй кожен день. На Многії літа!

З РОСИ І ВОДИ ВАМ, ДОРОГІ НАШІ
ЮВІЛЯРИ!

НА МНОГІЙ І БЛАГІЙ ЛІТА ВАМ!

ГАРНИХ ЗИМОВИХ СВЯТ

ТА ЩАСЛИВОГО НОВОГО 2020 р.!

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ПРОВІД СУР

Знагоди відзначення 70-річчя культурно-просвітницького часопису Союзу українців Румунії "Вільне Слово" вітаємо головного редактора "Вільного Слова" Івана Ковача та колектив "Вільного Слова" з цим визначним для української діаспори в Румунії ювілеєм і бажаємо "Вільному Слову" успіхів, багато-багато читачів та подальших довгих й плідних років життя й діяльності редакції "Вільного Слова".

Редакція "Мандрівника"

ЗБЕРУЄМО

Вельмишановна редакція газети "Вільне Слово" та високопашажанин' головний редактор "Вільного Слова" пан Іван Ковач,

Надсилаю Вам на пам'ятку та на добру згадку міжнародний незалежний чесько-український літературний часопис для дітей та юнацтва "Незабудка" (№ 1, 2019 р.), видавцем котрого є Товариство "Опір Західної України" в Празі (Чеська Республіка) і прошу Вас зворотом надіслати мені на пам'ятку та на добру згадку культурно-просвітницький часопис СУРУ "Вільне Слово" (№ 19-20, 2019 р.).

З правдивою повагою,

Р. 8. В подарунок надсилаю Вашій редакції номери міжнародного незалежного чесько-українського літературного часопису "Мандрівник" (№ 2, 2019 р. та № 3, 2019 р.), видавцем котрого є Товариство "Опір Західної України" в Празі (Чеська Республіка) (в "Мандрівнику" (№ 3, 2019 р.) редакції "Вільного Слова" надруковане вітання "Вільному Слову" та головному редактору "Вільного Слова" пану Івану Ковачу з

нагоди відзначення 70-річчя "Вільного Слова").

Головний редактор часопису „Незабудка“

Мгр. Олег ПАВЛІВ

До успіхів, до дедалі більших успіхів, дорогі побратими українці!

◆ С Ж О Р І Ж Ж А Д Л Я Д І Ж Е Ч ◆

19 ГРУДНЯ: ДЕНЬ СВЯТОГО МИКОЛАЯ –
НАЙБЛИЖЧОГО ДО БОГА СВЯТОГО

Святий Миколай – посередник між Богом і людьми. Святий Миколай – найулюбленіший святий для дітей. Адже саме він приносить їм подарунки в ніч з 18 на 19 грудня.

Цікаво знати, що святкування Святого Миколая і традиції до дня святого дійшли до нас завдяки німцям, і вже в XI ст. в Європі знали про добрі справи Святого.

На українській землі Святого Миколая почали відзначати ще у 1088-1089 роках завдяки князю Всеволоду.

Цікава і та річ, що хоч Святий Миколай був греком з народження, його шанувували як православні і католики, так і мусульмани та язичники.

Починаючи з 19 ст., Миколай став виключно дитячим святом. Йому пишуть листи діти всього світу і просять принести їм особливий, вимріяний за цілий рік подарунок.

Надіємось, що всі чемні і розумні діти отримають свої подарунки.

Вітаємо Всіх Миколаїв з їхнім днем! Зичимо добра!

(І.П.-К.)

Не кінй і не пес, їсть дрова, а не овес.
(Піч)

Гру цю люблять всі на світі:
І батьки, і їхні діти.

М'яч. Удар. І крики: «Го-ол!»

Пречудова гра ...
(Футбол)

Взимку біле, навесні чорне,
Влітку зелене, восени стрижене
(Поле)

Помічники Миколая

Взагалі, помічники Миколая – тема дуже розповсюджена! У деяких країнах західної Європи вважають, що зі святом ходить ослик, та не простий (хоч і земний). Він, начебто, походить з особливого роду, чий пра-пра-пра... прадід привіз Ісуса до Єрусалиму. Саме тому місцеві діти залишають кілька морквин для тваринки, якщо та часом зголодніє.

В Австрії своєрідними "помічниками" Миколая є лихі чортенята Крампуси. Вони ходять вулицями міст, лякають перехожих, створю-

ють безлад та шум, аж поки не з'являється святий. Чортенята ходять з Миколаєм також у Словаччині та Хорватії, носячи різки для непослухів. Чехи вірять, що зі святом ходять янголя і чортеня, у кожного з них в руках книга, де записані добрі та злі діла кожної дитини. Деякі українці також вірять, що помічниками святого є янголята і чортенята, які постійно намагаються вкрати торбу з подарунками. А нідерландського Миколая, окрім білого коня Америкго, супроводжує також слуга-мавр Чорний Піт, одягнений як середньовічний паж.

Транспорт

Як ми вже згадували, в Нідерланди і сусідні країни Миколай припливає на кораблі, а далі сідає на ослика чи коня.

На вісліюку пересуваються англійський, німецький і ще кілька європейський Миколаїв. Норвежці й досі не можуть дійти згоди: одні кажуть, що святий їздить на козі, інші – що він літає на санях, запряжених восьма оленями. Другий варіант також припав до душі американцям. А український Миколай позбувся будь-якого транспорту і тепер просто спускається з неба до кожного малюти.

ДИВНАЯ НОВИНА

Дивная новина –
Нині Діва Сина
Породила в Вифлеємі
Марія єдина!

Не в царських палатах,
А поміж бидляти.
У пустині ввечір нині –
Це всім треба знати.

На руках тримас
І йому співає:
Люлі, Сину, спи, дитино,
Мати колихас.

◆ Е Ж О Р І Ж К А Д Л Я Д І Ж Е Ч ◆

Платон ВОРОНЬКО

ЯЛИНЯ

Сива матінка-зима
Молоду яличку
Одягала крадькома
В снігову спідничку.

Обтрусило ялиня
Снігову спідничку,
Бо зелене убрання
До лиця яличкам.

У своєму убранні
Юні ялинята
Дуже милі, осяйні
В новорічні свята.

Звідки пішла традиція наряджати ялинку: теорія Древнього Риму

Найдавніші теорії свідчать, що витоки традиції прикрашати ялинку на зимові свята знаходяться в історії Стародавнього Риму, який існував з 753 до 476 рр. до н. е. Там прикрашали «ялиновими» житла в честь бога землеробства Сатурна. Тоді просто розвішували зелені хвойні гілки, прикрашали їх свічками і якимись блискучими дрібничками. Ці, найбільш ймовірно, найперші ялинки звисали зі стелі і були покликані захищати житло від злих духів. Пізніше, в першому тисячолітті нашої ери, коли християнство вже виникло, але ще не було сильно поширене, римляни відзначали 25-го грудня Свято Сонця-«Sol Invictus». І хоч християнство вже активно повзло по імперії, Різдво ще не святкували. Бо не була встановлена точна дата появи Христа на світ. Правда, було відомо, що сталося це взимку, тому «Sol Invictus» поступово перетворився в його День народження.

Офіційно було встановлено першу громадську ялинку на Різдво в Європі, про що точаться запеклі суперечки. Германці стверджу-

ють, що в Страсбурзькому кафедральному соборі 1539 року. На те навіть є докази Олександра Демандта – знаменитого німецького історика.

Єй релігійні варіанти походження різдвяної символічності ялинки. За однією з легенд, всі земні дерева прийшли привітати божественне немовля в ніч його народження на світ. А хто зміг дістатися до Ісуса першим? Ті, хто поруч росли. Віфлеємські пальми, потім – буки, кипариси, верби, дуби і т. д. А ось останньою прийшла на поклоніння маленька ялинка з Півночі. За пишим рослинним оточенням Христа, скромну ялинку зовсім не було видно. Але раптом на неї прямо з неба почали падати зірки – північна красуня, прикрашена зоряним світлом, заблищала-засяяла. Ось вам, наприклад, і прекрасний варіант, як пояснити дитині появу ялинки на Новий рік.

Країни без ялинки

Проте існують на цій земній кулі і країни, у яких символічною різдвяно-новорічною рослиною є не ялицево-соснові дерева. Наприклад, у В'єтнамі на Новий рік дарують один одному квітучі гілочки персика. На Кубі

замість ялинки прикрашають пінію або пальму. У Нікарагуа будинок декорують кавовими деревами. У Судані – молодого порослю горіха. В Японії – ікебаною з троянди, бамбука, абрикоса, сливи і, все-таки, гілочок сосни.

«Як чудово розпорядився Бог, що народження Христа відбулося в день народження Сонця!»

Одне з найочікуваних християнських свят, як для малечі, так і для дорослих, – це Різдво Христове, яке святкується українцями в Румунії з 7 по 9 січня. Напередодні Різдва, на Святвечір, коли стемніє і господарі сідають за стіл з 12 пісними стравами, діти починають колядувати і звеселяти кожну хату своїми дзвінкими голосами! За це віддають їм яблуками, горіхами, солодким та грошиками.

Перша згадка про Різдво як свято відноситься до 200 року нашої ери, коли теологи Олександрії вирішили, що Різдво треба святкувати 20 травня. А у 4 столітті було вирішено святкувати Різдво 25 грудня. Ця дата була вибрана тому, що 25 грудня язичники святкували день народження Сонця. Пізніше про це святий Кипріан сказав: «Як чудово розпорядився Бог, що народження Христа відбулося в день народження Сонця». А традиція дарувати подарунки на Різдво прийшла до нас від древніх римлян, які обмінювалися подарунками в день Нового Року.

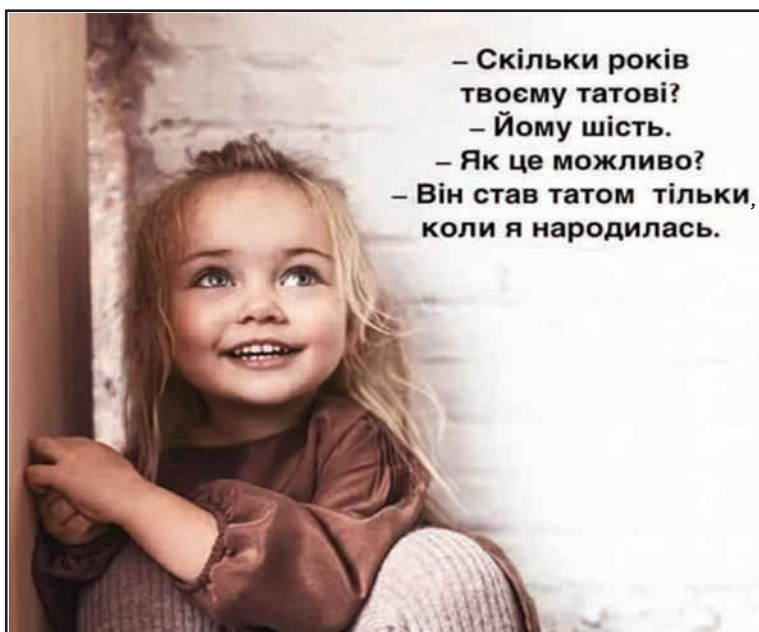
Слід згадати, що Різдво за свою історію було заборонено: в Англії 1644 р. У Бостоні Різдво було заборонено впродовж 22 років – з 1659 по 1681 рік. А вже у сучасні роки Різдво було заборонено комуністами аж до 1990 р, а в радянському просторі пізніше було дозволено, а саме з розпадом Радянського союзу.

За стародавнім французьким літописом, перші святково вбрані ялинки з'явилися у 1605 р.

Цікава легенда і про прикрасу – срібну мішуру на ялинці!

Давним-давно жила на світі бідна, але дуже добра жінка. І мала вона багато дітей. Наближалось Різдво, жінка прикрасила ялинку лише кількома прикрасами. У ночі, коли всі міцно спали, ялинку обплели павуки. Та Христос, побачивши безмежну доброту серця бідної жінки, благословив ялинку, а густу павутинку перетворив на сяюче срібло!

(І.П.-К.)

– Скільки років
твоєму татові?
– Йому шість.
– Як це можливо?
– Він став татом тільки,
коли я народилась.

Яси - місто етнічної та культурної різновидності

3 грудня 2019 року Національний коледж м. Яси у співпраці з факультетом історії університету "Александру Іоан Куза", АСТРА Яси – Відділ Михайл Когалнічану представив симпозіум "Яси - місто етнічної та культурної різновидності". Робота симпозіуму проходила у залі урочистостей та бібліотеці коледжу, маючи почесних гостей професора доктора Лукіана Леуштяна, професора історії Яського Університету "Александру Іоан Куза" та почесного консула Франції в Ясах пана Радуга Гредінару. У симпозіумі взяли участь викладачі університету, учні та викладачі з кількох коледжів міста Яси, запрошені учні з Угорщини, Греції, Італії та Німеччини, представники вірменської, єврейської, грецької, русько-липованської та української меншин. Меншинам були представлені стенди з матеріалами про традиції, звичаї, національними костюмами та продуктами харчування, характерні для кож-

ної меншини. Наша філія надала організаторам 4 рулонні набори про культуру, традиції та звичаї українців, 3 набори плакатів на ту саму тему, 2 українські народні костюми та взяла активну участь у дискусіях, що проводилися з керівництвом коледжу та з учасниками круглого столу з конкретними пропозиціями щодо співпраці на 2020 рік.

Симпозіум був відкритий вітальною промовою директора коледжу пані професора д-ра Елени Калістру і почесним консулом Франції в Ясах, паном Радуга Гредінару. Захід продовжився короткими промовами з сторони АСТРА - Яси голо-

вою асоціації пані Арета Мошу та представниками меншин, які зосередилися на загальній інформації про громаду, яку вони представляли на симпозіумі та на короткій історії місцевої громади.

Робота симпозіуму складалася з двох частин: у першій частині професор доктор Лукіан Леуштян виступив з доповіддю «Національне самовизначення та проблеми меншин у Східній Європі після 1918 року: справа Великої Румунії». В ході свого виступу, зробивши огляд становища Румунії та європейських держав між двома світовими війнами, він зупинився на питанні національних меншин, відображених у договорах, укладених після Першої світової війни, а саме - про забезпечення прав і свобод для меншин. Наприкінці виступу доповідач відповів на запитання учасників заходу.

У другій частині симпозіуму відбувся круглий стіл, за яким в

якості модераторів виступали професор д-р Адріана Радуга – заступник директора цього ж коледжу та професор Габрієла Петраке. Тема круглого столу "Сприйняття учасниками проблем меншин сьогодні на європейському рівні та в Румунії, можливості співпраці між громадами меншин та навчальними закладами для кращого знання їх культури, традицій та звичаїв". У дискусії взяли участь учні та викладачі коледжу, представники меншин і Лучіан Тіберіус Аргіре, заступник Яського відділення товариства АСТРА в якості посередника дії. Під час обговорень було запропоновано низку спільних дій, які можна б організувати та провести у 2020 році. У цьому відношенні буде укладена окрема Угода про партнерство між кожною громадою та Національним коледжем Яс та інша Угода про партнерство між національними меншинами, які проживають у Ясах, та Яським відділенням товариства АСТРА.

Віктор ГРИГОРЧУК

Культурно-просвітницький часопис Союзу українців Румунії

РЕДАКЦІЯ: Головний редактор – Іван КОВАЧ

Редактори – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ та Роман ПЕТРАШУК

Комп'ютерний набір – Ірина ПЕТРЕЦЬКА-КОВАЧ

Техноредагування – Роман ПЕТРАШУК

Друкарня «RCR PRINT» Бухарест, Румунія; ISSN 1223-8988 Adresa redacției:

Uniunea Ucrainenilor din România, str. Radu Popescu nr. 15,

Sector 1, București, ROMÂNIA, Tel. 0212220748, 0212220753, Fax 0212220737

E-mail: uur.vilneslovo@gmail.com/ Адреса сайту СУР: www.uur.ro

Наклад фінансований
Союзом українців Румунії

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

- За достовірність фактів, цитат, власних імен та інших відомостей відповідають автори підписаних матеріалів.
- Редакція може не поділяти точки зору авторів.
- Надіслані до редакції матеріали не рецензуються і не повертаються.
- Редакція залишає за собою право скорочувати і редагувати надіслані матеріали, не порушуючи їхнього основного змісту.
- З юридичної точки зору за зміст матеріалів відповідають їх автори.